

Inteligència Artificial: Reptes i oportunitats per als museus i el patrimoni

X @patcdiba
#confluenciesXML24

Relatoria de Maria Palau

L'art i els museus en l'era de l'IA

La intel·ligència artificial està avançant a un ritme vertiginós. I, agradi o no, té i tindrà cada vegada més presència en les nostres vides. Tots els sectors amb vocació social estan incorporant les seves eines, de l'educatiu al sanitari. I el cultural també, sense renunciar al seu esperit crític i de qüestionament. Per examinar els avantatges i els inconvenients d'aquesta tecnologia, la Xarxa de Museus Locals de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona va organitzar el 5 de juny una nova edició, la cinquena, de l'Espai Confluències dedicada específicament a l'impacte de la IA al món de la cultura i més concretament al museístic, acarant tant les seves possibilitats com els seus riscos.

Intel·ligència artificial: Reptes i oportunitats per als museus i el patrimoni es va celebrar presencialment a l'espai Francesca Bonnemaison de Barcelona, i també en línia. Introduïda i presentada per Aurèlia Cabot, cap de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona, i per Aïda Llauredó, diputada adjunta de l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona, la sessió va constar de dues ponències de veus molt respectades, Ramon López de Mántaras, professor d'Investigació emèrit del CSIC a l'Institut d'Investigació en Intel·ligència Artificial (IIIA), del qual fou fundador i director, i Lluís Nacenta, escriptor, músic i investigador en l'espai de confluència de la música, l'art, la tecnologia i la ciència. Al darrer tram de la sessió, Conxa Rodà, codirectora del Congrés Internacional de Museus i Estratègies Digitals (CIMED), va conduir un ric debat i diàleg

amb els dos experts i els assistents, sense caure en l'entusiasme ingenu ni en els discursos apocalíptics.

“La IA no és intel·ligent”

Què hi ha de mite i què de veritat en la IA? «La percepció que en té la societat és força errònia. Els algoritmes no decideixen res per ells mateixos. Les intel·ligències artificials no tenen ni objectius, ni creences, ni desitjos propis. La construcció i el desplegament de la intel·ligència artificial involucra persones en totes les seves fases. Si alguna cosa surt malament, el responsable no és l'algoritme, els responsables som nosaltres», va remarcar Ramon López de Mántaras només començar la seva intervenció, en el decurs de la qual es va proposar respondre l'enunciat de la conferència *És realment intel·ligent la IA?*

Conèixer les limitacions de la IA és clau per superar els malentesos i per detectar els perills d'aquesta tecnologia. «La intel·ligència artificial ho redueix tot a grans vectors de números, però no tot és quantificable. Quan intentem modelitzar situacions canviants i incertes, la intel·ligència artificial falla estrepitosament», va assenyalar el professor. No assimilar bé les lògiques internes del seu funcionament és el que du a fer-ne «aplicacions inacceptables, com predir el comportament humà sobretot quan les decisions tenen conseqüències determinants en la nostra vida.» Ramon López de Mántaras es va referir, com a exemple, a les eines automatitzades que avaluen el risc d'incidència d'un condemnat. En ser entrenades amb dades de delictes del passat, poden perpetuar els prejudicis racials i classistes cap a les comunitats històricament més perseguides per les forces de l'ordre.

«La intel·ligència artificial no és intel·ligent», sentència. Aquest professional pioner en l'estudi de la IA a Espanya i Europa, amb investigacions que es remunten al 1975, adverteix que els models de llenguatge tant en voga com ChatGPT són «incapaços de comprendre el llenguatge.» O els generadors d'imatges, «de comprendre res de l'escena visual que generen.» «La intel·ligència artificial actual no entén absolutament res del que parla ni del que veu». És una vella qüestió que ve dels anys seixanta: com dotar la IA de coneixements sobre el món. «Encara no sabem ben bé com resoldre-ho. Les intel·ligències artificials entrenades amb enormes quantitats de dades són incapaces de relacionar allò que aprenen amb el que ja sabien abans. És a dir, no aprenen incrementalment.» Aquest fenomen té un nom: oblit catastròfic. Significa que quan aquests sistemes s'ensinistren per a una nova tasca, «obliden completament la tasca prèvia per a la qual havien estat entrenats.»

L'ús de la branca de la intel·ligència artificial anomenada generativa ha impactat en múltiples àmbits de la nostra vida diària. Ramon López de Mántaras, autor del llibre de divulgació *100 coses que cal saber sobre intel·ligència artificial* (Cossetània, 2023), remarca que «el seu interès

actualment és més econòmic que no pas científic. I, compte, perquè ni tan sols està clar l'interès econòmic.» En aquest sentit, aporta els resultats publicats recentment per la consultora Gartner d'una enquesta a 700 CIO [Chief Innovation Officers] d'empreses relacionades amb les tecnologies de la informació: «Una majoria molt significativa afirma que encara estan tenint problemes per obtenir el retorn de les inversions. Comencen a estar nerviosos perquè volen treure'n profit.»

Ramon López de Mántaras neda a contracorrent de l'ideari amb què s'està dirigint el progrés d'aquesta tecnologia amb l'objectiu que sigui cada vegada més generalitzada. La via per perfeccionar-la és alimentar-la de més i més dades? «Hi ha una espècie de cursa desbocada per veure qui treu el model més gran, basat en la hipòtesi en la meua opinió, equivocada, que com més gran sigui el model més intel·ligent serà. Jo penso que el futur no passa per aquí, sinó per altres aproximacions que requereixin relativament de poques dades, de més coneixements, en particular de sentit comú, i d'una més gran capacitat de raonament.»

Mentre alguns s'entretenen especulant amb l'arribada del moment en què la IA superarà la intel·ligència humana, Ramón López de Mántaras aposta per una simbiosi persona i màquina: «La intel·ligència artificial ha de ser un complement de la intel·ligència humana. Juntes hem comprovat en força situacions que donen millors resultats que qualsevol de les dues per separat. La substitució d'humans per màquines dotades d'autonomia completa no és generalment una bona idea.» Aquest expert alerta que serà un error desenvolupar la IA prescindint de les habilitats humanes. «La col·laboració entre intel·ligència artificial i intel·ligència humana és crucial per interpretar, contextualitzar i corregir els resultats de les anàlisis de la IA.»

La major ombra que plana sobre la IA és que el potencial que té està monopolitzat per empreses privades amb un ànim de lucre desenfrenat i amb uns valors ètics i socials que estan en entredit (si és que el capitalisme salvatge en pot tenir, de valors ètics i socials). Enrere han quedat els temps, els primigenis, en què aquesta nova tecnologia estava en mans de les institucions acadèmiques. «El fet que actualment la intel·ligència artificial, degut al seu elevat cost, estigui controlada per mitja dotzena de grans tecnològiques (Google, Microsoft, OpenIA, Meta...) ens fa dependents», subratlla Ramon López de Mántaras.

Al món de l'art i les seves institucions, aquest panorama el posa en una cruïlla aparentment de difícil escapatòria. «El sector dels museus es pot veure obligat a col·laborar i, per tant, a dependre dels gegants de la indústria per sobreviure. Els museus hauran de decidir si permeten o no a aquestes empreses privades que utilitzin les dades de les seves col·leccions, probablement per petites quantitats de diners. Si decideixen que no, corren el risc que els seus continguts quedin invisibilitzats.»

«Com poden prosperar els museus i els artistes si les tecnològiques controlen la monetització de la intel·ligència artificial?». L'alternativa, diu l'especialista, són els models de codi obert, l'única opció per a que aquesta tecnologia sigui realment democràtica, transparent i, al cap i a la fi, beneficiï el conjunt de la humanitat. Però malauradament tot és més intricat per culpa de les grans sumes de diners que està movent la indústria tecnològica i que el món acadèmic, òbviament, no té per poder crear models que puguin competir amb els tancats.

Si aquesta distància va a més, com afectarà a la condició de l'artista? Per esbossar el nou paradigma, Ramon López de Mántaras posa el cas del britànic Harold Cohen (1928-2016), pioner de l'art computacional i docent del Center for Research in Computing and the Arts (CRCA) de San Diego (Califòrnia). Als anys seixanta, Cohen va crear AARON, un revolucionari software de producció automàtica de pintures que es van exposar en museus com el Moma de Nova York o la Tate de Londres. «Cohen va programar el seu propi model d'intel·ligència artificial basat en el seu propi estil de pintar. AARON i Cohen es van convertir en inseparables. No sabies qui era qui. Aquest paper en què els artistes desenvolupen la intel·ligència artificial i col·laboren amb aquesta intel·ligència artificial de manera creativa per produir obres ha estat la base del que s'entenia fins ara per artista d'intel·ligència artificial.» Potser ja obsolet perquè la intel·ligència artificial està canviant «radicalment i ràpidament» aquesta dinàmica.

Els artistes necessiten realment aquesta IA més avançada, es pregunta Ramon López de Mántaras? «No és clar que sigui la més adient per al seu propòsit, potser preferirien un ús més limitat i experimental d'una intel·ligència artificial més assequible i menys dependent de les grans tecnològiques.» «El món de l'art es troba, doncs, en un territori ambigu. El poder democratitzador de l'art i el paper de les institucions artístiques a l'hora de compartir-lo es veuen qüestionats a mesura que les eines necessàries per prosperar a l'era digital esdevenen més complexes i menys assequibles», conclou.

Els camins alternatius ens haurien de portar a una intel·ligència artificial en què el pes de l'artista humà sigui "molt més important" que el de la tecnologia. «Actualment, en la intel·ligència artificial generativa em temo que és al revés». I un darrer senyal d'alarma que va posar l'expert per tancar la seva conferència: el fenomen del desaprenenatge. «Compte a l'hora de delegar a aquests sistemes el fet d'escriure o qualsevol altra activitat artística. Escriure és pensar. Delegar escriure és delegar pensar. I això a la llarga pot tenir conseqüències profundes: es pot atrofiar fins i tot la nostra capacitat cognitiva. En contra del que molts diuen que la intel·ligència artificial generativa pot millorar i amplificar la nostra capacitat creativa, jo penso que és el contrari.»

«La IA no és (tan) artificial»

Del rol que hauria d'assumir el sector cultural en l'era de la IA en va parlar amb la mateixa mirada desperta i crítica el comissari, escriptor, músic i investigador en l'espai de confluència de l'art, la tecnologia i la ciència Lluís Nacenta. Un rol que, a parer seu, ha de ser «de lideratge en el disseny, el desenvolupament i la implementació de la intel·ligència artificial». No en solitari, per descomptat, perquè el treball transdisciplinari en equip és imprescindible, però sí que advoca per un paper rellevant de les gents del món de la cultura. Nacenta, que va ser director del Centre de Producció i Recerca d'Arts Visuals Hangar del 2018 a 2021, va desplegar una segona idea, clarament relligada a la de Ramon López de Mántaras, en la seva intervenció titulada *Cultura artificial*: «La intel·ligència artificial no és tan artificial com sembla.»

Un altre expert fent miques tòpics d'aquesta tecnologia que, com totes les que l'han precedit, provoca estranyesa. «Com diu Brian Eno, només en diem tecnologia quan encara no funciona. Es podria fer una genealogia de tecnologies que ja no anomenem tecnologies que tindria l'origen en la paraula oral, la primera tecnologia del que Bernard Stiegler anomena «exteriorització de la memòria». És a dir, poder explicar coses perquè quedin dipositades en la memòria dels altres. Una primera gran revolució humana seria l'escriptura: poder externalitzar la meua memòria ja no només en la memòria dels altres sinó en un format físic que es pot preservar milers d'anys. Després vindria la impremta, per ja no haver d'escriure a mà sinó reproduir de manera mecànica el text escrit. La següent seria internet, un artefacte realment extraordinari, no necessàriament positiu. I, finalment, la intel·ligència artificial, el darrer capítol d'aquesta vella història de processos graduals d'externalització de la memòria humana.»

«Per això us proposo que deixem de pensar-la com una mena d'extraterrestre que ha arribat des de Mart per fer-nos la vida complicada. La intel·ligència artificial l'hem creat nosaltres, els humans. I el fet que l'haguem creat nosaltres és profundament significatiu de què significa ser humà, que és crear eines cada vegada més sofisticades per, no sé si facilitar-nos la vida, però la primera intenció ho era, de facilitar-nos la vida», va raonar Lluís Nacenta en el seu embat intel·lectual per fer-nos adonar que el concepte “artificial” és com a mínim molt matisable.

Comissari de la gran exposició d'aquesta temporada *IA: Intel·ligència artificial* al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), Lluís Nacenta recomana amarar-se del pensament de Yuk Hui, un dels filòsofs de la tecnologia més influents, que ha desenvolupat els lúcids conceptes de cosmotècnica i tecnodiversitat. «Yuk Hui ens diu que les eines que creem els humans modifiquen el món i, a la vegada, aquestes eines també ens modifiquen a nosaltres. És un camí d'anada i tornada. Una manera d'entendre com és possible que estiguem dreçant tan malament la relació amb el nostre entorn és perquè estem fracassant en reintegrar les nostres eines com a elements de la nostra vida, com si fossin òrgans del nostre cos.» Societat i tecnologia no estan separades.

En aquest sentit, un debat com el de l'abús de les pantalles en nens i adolescents «no és un debat antitecnologia, no ens equivoquem, sinó de construcció d'una relació saludable amb la tecnologia, que alhora té a veure amb una relació saludable amb els ecosistemes i amb el planeta.»

Cocomissari de la Biennial Ciutat i Ciència 2023, Lluís Nacenta va tornar a la idea del lideratge cultural en el desenvolupament, i no només en l'ús, de la IA sota una convicció: «la ciència i les humanitats cada vegada estan menys separades. Els seus llenguatges s'estan apropant. » I la prova que no és una fantasia dels professionals de la cultura la tenim en les paraules d'un físic, Stephen Wolfram. «Quan a Stephen Wolfram li pregunten quina és la principal qualitat que ha de tenir un enginyer de prompts, contesta: *expository writing*. És a dir, l'escriptura descriptiva. La claredat i l'expertesa en l'exposició escrita. A mi això em sona a cultura. Em sona a periodistes, historiadors, novel·listes...»

I també li sona a sabers generalistes, tan propis del marc mental cultural. «Vivim en un món en què aquest tipus de coneixements, de pràctiques, de tradicions, de discursos de natura generalista seran cada vegada més i més importants. La intel·ligència artificial, com ha explicat el Ramon López de Mántaras, és un sistema algorísmic tremendament especialitzat, fins al punt que quan li encarregues la tasca següent s'oblida de l'anterior. I això és molt problemàtic per abordar les crisis que tenim davant nostre. La crisi climàtica, la crisi dels ecosistemes, la crisi de la pandèmia... són problemes holístics. Col·lectivament, hem d'assumir el repte de dreçar aquests problemes holístics de manera holística. Demanen que convoquem totes les intel·ligències del món.»

Directors de cinema, dissenyadors, arquitectes... I artistes: «no us creieu que és un especialista de l'art. Un artista és una persona que ho ha de conèixer tot, que s'ha d'interessar per tot, que ho llegeix tot i que intenta trobar el sentit de tot». Totes aquestes figures de la cultura Lluís Nacenta pensa que tenen molt a dir i molt a aportar en el futur d'una IA alliberada de l'esclavatge dels interessos comercials d'un reduït grup d'empreses nord-americanes. L'especialista s'escuda en una realitat que esmicola un altre clixé que carreguen les mal anomenades persones de lletres, aquell que les ha encotillat com uns éssers negats per a la informàtica. «Els ordinadors són cada vegada més fàcils de programar. Als informàtics experts no els hi agrada massa que ho diguem, però és així. La intel·ligència artificial està programada principalment amb Python, que s'aprèn amb un tutorial de youtube. Per tant, és possible que persones de formació intel·lectual humanística tinguin accés cada vegada més fàcil a embrutar-se les mans amb els algorismes i les màquines.»

En perfecte sintonia amb l'argumentari de Ramon López de Mántaras, els punts conflictius de l'univers actual de la IA «són vells problemes que no s'ha inventat pas la intel·ligència artificial:

l'acumulació de capital i la desregulació del mercat laboral.» «No ens creiem els discursos dels gurús de la intel·ligència artificial. Regular no és un gest conservador, és un gest progressista perquè vol dir articular socialment les eines que nosaltres mateixos hem creat. Avançar no és només avançar tecnològicament. Avançar és avançar socialment. El més avançat des del punt de vista social, històric i cultural és allò més útil per al bé comú», va exclamar Lluís Nacenta.

La pregunta del milió o, en tot cas una, de les més explotades mediàticament. La IA reemplaçarà els artistes? «La intel·ligència artificial reproduceix el que té en les seves bases de dades. És molt bona per fer novel·les, pel·lícules, fotografies... mediocres. La intel·ligència artificial és un artista mediocre. Perquè una intel·ligència artificial comenci a ser un artista amb més gràcia, requereix de la intervenció de l'ésser humà.» Aquest fals dilema, doncs, en el fons desvia l'atenció de la raó veritable que ha de dur el sector cultural a implicar-se en la IA: «el seu ús és un problema polític de fons. Per favor, no us en considereu exclosos. Això és el que volen els propietaris d'aquesta tecnologia». El món de la cultura no ha de tenir un paper obedient i no s'ha de deixar arrossegar per l'agenda que està fixant la totpoderosa indústria tecnològica, va concloure Lluís Nacenta.

Museus i IA: sí, però quan i com

El debat moderat per Conxa Rodà que es va obrir després de les dues ponències va aprofundir en els terrenys en què la IA pot ser més fèrtil per al món dels museus i del patrimoni. «La qüestió no és tan si fer-la servir sinó quan i, sobretot, com per explorar més i millor les col·leccions, per oferir serveis més personalitzats als usuaris, per a la recerca, per experimentar, per facilitar la creació de continguts...», va plantejar Rodà, filòloga, actualment codirectora del Congrés Internacional de Museus i Estratègies Digitals (CIMED) i membre i assessora de diverses institucions i projectes artístics digitals.

Per a Lluís Nacenta, la IA pot ser una còmplice dels continguts dels museus en tant que acostumen a custodiar béns patrimonials únics i cal difondre'ls sense posar en perill la seva conservació. Les mesures per protegir-los limita les formes de relacionar-nos amb aquests objectes. «Aquí la intel·ligència artificial és plena d'oportunitats perquè permet fer còpies digitals barates. La intel·ligència artificial és una molt bona replicant tant en la reproducció de peces com en la reproducció d'espais».

Per a que la IA pugui operar amb les dades dels museus, la informació dels seus arxius documentals i dels seus fons d'obres ha d'estar disponible a la xarxa, i això no sempre és així. «Els grans models d'intel·ligència artificial bàsicament s'entrenen amb dades procedents d'internet. Hi ha molta informació molt rellevant culturalment que no és a internet», apunta

Nacenta. Rodà, que va ser directora d'Estratègia, Innovació i Transformació Digital al Museu Nacional d'Art de Catalunya (2012-2019), va posar sobre la taula el fet que museus de tot el món fa temps que s'han avingut a obrir les seves dades sense límits de restriccions d'ús i per a qualsevol finalitat (educativa, personal, lúdica i fins i tot comercial). «Què han de fer la resta de museus que encara no han obert les seves dades i, com deia el Ramon López de Mántaras, poden quedar invisibilitzats?»

«És un dilema», va tornar a reconèixer López de Mántaras. «Perquè, a disposició de qui poses aquestes dades? D'aquesta mitja dotzena de grans empreses tecnològiques que et facilitaran molt les coses d'entrada i al cap d'un temps et poden dir: «mira, a partir d'ara són 10.000 dòlars al mes.»? Això pot acabar passant», alerta. L'expert pensa que el millor que li podria passar a la IA seria una iniciativa «a nivell d'estat o supraestatal amb la col·laboració del món acadèmic», com ja ha passat en altres àmbits del saber. En física, el CERN.

L'experiència directa amb les obres d'art és insubstituïble. Però per a les persones amb discapacitat no sempre és factible. Ramon López de Mántaras veu camp per córrer en la tecnologia de la inclusivitat. «La intel·ligència artificial podria ser una eina molt interessant per fer accessible els continguts dels museus per exemple a persones cegues. En aquestes situacions és on veig que la tecnologia pot ajudar més. En d'altres, ho relativitzo. De fet, soc partidari que fem dieta digital.»

«La distinció entre l'espai físic i l'espai virtual és una mica forçada. Hi ha una interconnexió permanent entre allò físic i allò virtual. I això en el museu també es pot donar. No hem de pensar la digitalització del museu com el pas del museu a la xarxa. Ni tampoc hem de pensar que anar al museu sigui només anar a l'espai físic», va argüir Lluís Nacenta, per afegir-hi seguidament: «tampoc hauríem d'identificar el tenir presència digital amb posar les coses a la xarxa d'accés lliure, perquè normalment això vol dir regalar-les a un monopoli del qual no tenim cap mena de control. L'accessibilitat a la xarxa per tothom també està sobrevalorada i també té riscos.»

Què garanteix el control de les dades? «Un servidor propi, que no és tan car». Lluís Nacenta defensa dos casos locals d'èxit com a model per a altres experiències: el sistema per votar al referèndum sobre la independència de Catalunya de l'1 d'octubre del 2017 i la Viquipèdia en català, «una de les millors del món». «La nostra cultura digitalment és molt avançada i està plena de persones molt intel·ligents i preparades. Podem fer processos de digitalització que no siguin només vendre de manera acrítica els nostres continguts a la xarxa tal com és ara, sinó que podem fer xarxa».

Rodà va sondejar el tàndem d'experts i els va preguntar si creuen que els professionals dels museus estan prou preparats per fer front a aquests reptes. «El que ens fa no estar del tot preparats potser és més un sistema de prejudicis, de tradicions i de categoritzacions culturals que no tant una mancança d'experteses tècniques i tecnològiques. El problema el tenim quan ens autoexcloem d'aquests reptes», va insistir Nacenta. I, va repreguntar la moderadora, quin consell donarien als museus i centres patrimonials catalans que estan estudiant iniciar-se en aquesta tecnologia, tenint molt present que la majoria són petits i mitjans i disposen de recursos humans i econòmics limitats? «El primer que han de fer és avaluar si realment ho necessiten», van coincidir a dir els dos especialistes. De fet, aquesta reflexió l'hauríem de fer en tots els àmbits de la nostra vida. «La intel·ligència artificial és una tecnologia molt cara i de dubtosa sostenibilitat, perquè té un elevat consum energètic», puntualitza Nacenta. «Ara bé, quan un museu identifiqui quines mancances els pot cobrir la intel·ligència artificial, que l'apliqui sense excuses», remarca.

La ideologia de la IA

Els assistents a les jornades també van participar en el debat amb diverses preguntes, dubtes i reflexions. Un dels temes que més neguiteja el sector museístic són els biaixos sexistes, racistes i classistes de la intel·ligència artificial, del tot oposats als principis educadors en valors humans d'aquests equipaments. Lluís Nacenta i Ramon López de Mántaras són partidaris de generar propostes educatives que previnguin de la toxicitat que pot emergir d'aquesta tecnologia. Ramon López de Mántaras va explicar iniciatives en aules d'instituts en què el veritable exercici comença amb l'anàlisi crític d'un text elaborat pels estudiants amb ChatGPT. «El professor obliga els alumnes a comprovar que la informació sigui correcta i a argumentar què és incorrecte i per què.» «La intel·ligència artificial és un mirall tremendament fidedigne: és racista perquè nosaltres som racistes, és masclista perquè nosaltres som masclistes i és eurocèntrica perquè nosaltres som eurocèntrics. Els algoritmes són desvergonyits, no tenen sentit comú», sosté Lluís Nacenta.

Els biaixos culturals, íntimament relacionats amb els altres, també van entrar al debat. La intel·ligència artificial «de Silicon Valley» és una nova forma colonitzadora? «Cert, però és interessant pensar el que podem fer. Internet és una xarxa que permet un equilibri fascinant entre allò local i allò interconnectat», subratlla Nacenta. El problema, de nou, el generen els mateixos: «és patètic l'exercici de les grans companyies tecnològiques de convertir internet en un arbre. Les mal anomenades xarxes socials no són xarxes socials. Són arbres socials. Tenen un tronc enorme que ho controla tot i nosaltres som les fulles.» «Hem de ser hackers. Els hackers no són lladres. Els hackers són els que descobreixen les oportunitats emancipadores de tecnologies.» En relació a X, abans Twitter, Ramon López de Mántaras anima a boicotejar-la.

Europa no pinta gran cosa en el mapa del desenvolupament tecnològic de la IA, però sí que ha sigut pionera en legislar-la a nivell comunitari. Què està fent el sector públic per vigilar i frenar el

poder de la indústria tecnològica? «Em temo que no fa gran cosa. I em temo que el que fa és en direcció contrària. El president Pedro Sánchez es va reunir fa poc amb responsables de Microsoft per fer l'equivalent del ChatGPT en espanyol. Així no ens en sortirem mai de la dependència d'aquestes grans empreses», lamenta Ramon López de Mántaras.

Ens hauria de preocupar, i molt, la situació laboral dels treballadors de base de la IA. «Milions de persones, no exagero, joves, sense alternatives a la vida, hi fan feines en unes condicions infrahumanes a 60 cèntims de dòlar l'hora. Això quan cobren, perquè estan contractats per empreses subcontractades de subcontractades de subcontractades... Però al darrere hi ha Google, Facebook... I ho saben de sobres, el que està passant.» «Des d'aquest punt de vista, la intel·ligència artificial tampoc és tan artificial. Perquè és curiós que com més potent és més gent cal que hi hagi treballant-hi. No és contradictori?», afina Ramon López de Mántaras.

Per tancar el diàleg, Conxa Rodà va demanar als dos experts una darrera reflexió sobre els punts de confluència de futur entre la IA i els museus. Lluís Nacenta: «M'imagino els museus com espais híbrids físics i digitals, en què els espais digitals siguin de facilitació, d'accés, de contextualització dels continguts i d'adaptació d'aquests continguts als teus interessos i als teus coneixements. Crec que és una perspectiva una mica optimista però possible, realista. Tant de bo sigui així.» Ramon López de Mántaras: «Hi ha tecnologies, i no només la intel·ligència artificial, que poden ser interessants per amplificar l'experiència de visitar un museu. Fins i tot hi ha aplicacions que han ajudat a detectar *fakes*, quadres que no són de l'autor que es creia. El ventall de possibilitats és amplíssim, però insisteixo que, compte, analitzem bé si és o no necessari, perquè potser ens trobarem amb la sorpresa que no sempre cal. La prudència i la reflexió són importants.»

Un alt interès per formar-se

Durant les jornades es van fer públics els resultats d'una enquesta feta prèviament als participants. Gairebé un 30% van respondre que encara no havien utilitzat mai la intel·ligència artificial generativa i un 41% que és usuari ocasional de ChatGPT. Pel que fa si al museu o centre patrimonial on treballen s'ha discutit formalment la possibilitat d'implementar aquesta tecnologia, un 80% va dir que no o molt per sobre. Els àmbits on els sembla que pot ser més beneficiosa són l'estudi de la col·lecció, l'automatització de processos i l'experiència del visitant. I dels riscos, el que troben més perillós és el de la fiabilitat. I un 94% tenen interès en rebre una formació específica.